

Prof. dr hab. Anna Michońska-Stadnik
Instytut Filologii Angielskiej
Uniwersytet Wrocławski

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Doroty Werbińskiej z Akademii Pomorskiej w Słupsku

opracowana zgodnie z art. 16 ust. 2, pkt. 1 *Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym...* (w kształcie znowelizowanym *Ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy...*), oraz z *Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.*

1. Sylwetka Habilitantki

Dr Dorota Werbińska obecnie związana jest zawodowo z Akademią Pomorską w Słupsku, gdzie pracowała jako adiunkt, a obecnie jako starszy wykładowca. Studia magisterskie ukończyła w 1989 roku na Wydziale Neofilologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Rozprawę doktorską, napisaną pod kierunkiem prof. Krystyny Drożdżał-Szelest, pt. *A Profile of an Effective Teacher of English – a Qualitative Approach*, obroniła w 2003 roku. W latach 1989 – 1996 dr Werbińska pracowała jako nauczyciel języka angielskiego w liceum ogólnokształcących w Słupsku i jednocześnie jako wykładowca (od 1992 roku) w Nauczycielskim Kolegium Języka Angielskiego. To doświadczenie dydaktyczne utrwaliło Jej zainteresowanie osobą nauczyciela i jego rozwojem zawodowym. Wspomaganie tego rozwoju jest przez dr Werbińską kontynuowane, ponieważ pracuje również jako konsultant ds. nauczycieli języków obcych w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Współpracowała także z Akademią Humanistyczno-Ekonomiczną w Łodzi, prowadząc zajęcia w filii w Słupsku i w Koszalinie, m.in. seminaria magisterskie z glottodydaktyki. W latach 2009 – 2014 dr Werbińska pracowała jako starszy wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Koszalinie, gdzie była również członkiem Senatu. Podobnie, w Akademii Pomorskiej w Słupsku jest członkiem Senatu od 2016 roku. Jako dodatkowe osiągnięcie zawodowe można wymienić to, że w roku 1996 ukończyła studia

podyplomowe w zakresie historii i kultury Wielkiej Brytanii, organizowanych przez Ośrodek Studiów Brytyjskich i Uniwersytet Warszawski.

Habilitationka przedstawiła zwięzły 19-stronicowy Autoreferat, w którym skromnie, ale rzeczowo opisała wszystkie swoje osiągnięcia, zgodnie z wymogami ustawowymi.

Impact factor u dr Werbińskiej według Journal Citation Reports wynosi 0,834, liczba cytowań według bazy WoS wynosi 1, a według Google Scholar – 54. Indeks Hirscha według bazy WoS wynosi 1, a według bazy Google Scholar – 3.

2. Ocena osiągnięć naukowych w obszarze nauk humanistycznych

2.1. Ocena głównego osiągnięcia naukowego Habilitationki.

Werbińska, D. (2017). *The Formation of Language Teacher Professional Identity*. Słupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej

Tożsamość, a więc także tożsamość nauczyciela języka obcego, jest pojęciem bardzo złożonym i dlatego wybór metody badawczej dokonany przez dr Werbińską jest jak najbardziej uzasadniony. Zdecydowanie uważam, że badanie typu ilościowego nie oddałoby w pełni wszystkich aspektów tak skomplikowanego konstruktu, skupiając się na mniej lub bardziej znaczących statystycznie korelacjach, bądź też porównując stopień istniejących zależności. Habilitationka postąpiła więc słusznie decydując się na badanie jakościowe z użyciem fenomenografii i narracji. Narracja jako narzędzie gromadzenia danych stała się w ostatniej dekadzie dość popularna w glottodydaktyce (por. Ellis, R. (ed.) (2016) *Becoming and Being an Applied Linguist*). Wybrana przez Habilitationkę metodologia badawcza pozostaje więc w zgodzie z najnowszymi tendencjami w badaniach światowych związanych z uczeniem się języka obcego lub drugiego. Podobnie sam przedmiot badań dr Werbińskiej, czyli formowanie tożsamości zawodowej, nie odbiega od światowych tendencji w naukach społecznych.

Książka dr Werbińskiej, którą podała jako swoje główne osiągnięcie naukowe, składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, bibliografii, aneksów, spisu rysunków i tabel. Brak jest streszczenia w języku polskim, co stanowi istotne przeoczenie edytorskie. Dość nietypowo, część teoretyczna obejmuje właściwie niewiele ponad ¼ książki, co może stanowić zarówno jej zaletę jak i wadę. Rozdział pierwszy poświęcony jest wyjaśnieniu zagadnienia tożsamości oraz różnym jej interpretacjom. Autorka książki, krytykując dwa dawniejsze, esencjalistyczne podejścia do prezentowanego konstruktu, mianowicie Eryka Eriksona i

Margaret Mead, stwierdza iż „[b]oth represent essentialist models of identity, based on the notion that biological and psychosocial maturity determines the quality of interaction which people have with their environments” (str. 21). Z tłumaczenia na język polski dowiadujemy się, iż oba modele tożsamości reprezentują podejście esencjalistyczne, które jest oparte na założeniu, że dojrzałość biologiczna i psychospołeczna determinuje jakość interakcji człowieka z jego środowiskiem. Moim zdaniem, nie należy tej interpretacji zdecydowanie odrzucać, co habilitantka wydaje się czynić, przedstawiając kolejne, bardziej współczesne koncepcje tożsamości jako bardziej wartościowe. Trzeba wspomnieć, że na przykład definiowana na str. 23 „tożsamość narracyjna” musi przecież być uwarunkowana dojrzałością psychospołeczną. Z pewnością dzięki językowi uczymy się opowiadać świat, który nas otacza i który staramy się zinterpretować (str. 23-24). Jednakże, aby o tym świecie faktycznie opowiedzieć w sposób wskazujący na umiejętność refleksji, musimy mieć ten język właściwie rozwinięty, zdolny wyrażać pojęcia abstrakcyjne oraz skomplikowane stany poznawcze i emocjonalne. Wiąże się to, naturalnie, z etapami rozwoju psychospołecznego, a więc pośrednio z wiekiem. Mamy tu więc wyraźne zastosowanie interpretacji tożsamości według Eriksona. Niewątpliwie rozwój moralny człowieka według Kohlberga też jest związany z wiekiem, czyli z rozwojem psychospołecznym.

To dzieje się trochę tak, jak z behawiorystyczną interpretacją motywacji. Niby odrzucamy behawioryzm jako zbyt upraszczający istotę zachowania ludzkiego, ale z drugiej strony, na przykład w przypadku motywowania dzieci do nauki, stosujemy zasadę kija i marchewki. Sami nauczyciele języka obcego na I etapie edukacyjnym wiedzą, jak skutecznie motywujące bywają drobne prezenty w postaci nalepek czy obrazków. Nie ma nic w tym złego – jesteśmy motywowani w różny sposób, zależnie od wieku i kontekstu uczenia się.

Nie odrzucajmy więc zbyt pochopnie nieco starszych poglądów. Podejścia esencjalistyczne mają swoje miejsce w interpretowaniu ludzkiej tożsamości. Mam więc nadzieję, że dr Werbińska wykorzysta je efektywnie w swoich przyszłych badaniach naukowych.

W dalszej części Autorka prezentuje poststrukturalistyczne koncepcje tożsamości. Dobrze byłoby wiedzieć, skąd wzięło się angielskie określenie „poststructuralist”? Czy istniały/istnieją jakieś *strukturalistyczne* koncepcje tożsamości? Brakuje tego wyjaśnienia i również z dalszej treści rozdziału czytelnik nie dowiaduje się niczego na ten temat.

Natomiast bardzo cenne w tym rozdziale jest to, że modele tożsamości w nim zaprezentowane zebrała Autorka we własny przejrzysty schemat, w którym określiła trzy domeny tożsamości dotyczące nauczycieli: afiliację, przywiązanie i autonomię. Domeny te

odpowiadają na następujące pytania: *kim jestem jako nauczyciel języka?* (afiliacja), *w jaki sposób nauczam?* (przywiązanie), *co mi wolno robić?* (autonomia). Wybór tego ostatniego pytania nie wydaje mi się trafiony w odniesieniu do autonomii, ponieważ nie wskazuje na niezależny charakter działania. Sformułowanie *what am I allowed to do?* skupia się na tym, co ktoś inny pozwala (*allow*) mi robić. Jest więc to autonomia znacznie ograniczona. Gdybyśmy mieli ułożyć pytanie o zabarwieniu istotnie autonomicznym, trzeba byłoby je sformułować inaczej, np. *what do I want to do?* lub *what would I like to do?* (co chcę/chciałbym robić?).

W tym miejscu chcę zaznaczyć, że tekst dr Werbińskiej bardzo dobrze się czyta. Widać w nim duże doświadczenie Autorki w pisaniu dłuższych prac – wydała wcześniej trzy inne pozycje książkowe. Język jest zrozumiały, akapity konsekwentnie i logicznie ze sobą połączone; czytelnik zawsze wie, dlaczego dane zagadnienie czy problem został w danym miejscu przedstawiony. Autorka przy każdej okazji wskazuje na powiązania prezentowanych zagadnień teoretycznych z Jej badaniem empirycznym. Od początku widać jasno cel pracy i konsekwentne dążenie do jego osiągnięcia.

Rozdział II jest logicznym rozwinięciem pierwszego – mamy w nim prezentację zagadnienia tożsamości zawodowej, a następnie tożsamości nauczyciela języka obcego, zgodnie z przyjętym schematem: afiliacja nauczyciela i jej czynniki składowe; przywiązanie do określonych metod i technik nauczania oraz autonomia nauczyciela, czyli umiejętność podejmowania niezależnych decyzji i brania za nie odpowiedzialności. W zakresie przywiązania do określonych postępowań w klasie, Autorka słusznie podkreśla rolę teorii subiektywnych, które każdy nauczyciel przynosi ze sobą wraz ze swoim doświadczeniem dydaktycznym i pozadydaktycznym (str. 58).

Muszę przyznać, że tym rozdziałem jestem nieco rozczarowana. Zbyt zdawkowo potraktowana została praktyka nauczania języka, zawierająca krytykę jednych podejść, a pochwałę innych. Mamy więc krótką charakterystykę nauczania opartego na języku, opartego na uczniu oraz opartego na uczeniu się. Prawie pominięto rolę nauczyciela w klasie oraz style nauczania, które w aspekcie przywiązania (*attachment*) wydają się być elementami niezbędnymi do budowania tożsamości nauczyciela języka obcego. Bardzo krótka wzmianka o stylach nauczania pojawia się w części 2.3.2 (*traditional vs constructivist teaching*).

Nieco bardziej wyczerpująco potraktowane zostało zagadnienie autonomii nauczyciela. Stanowi ono kolejne wyzwanie dla badaczy, ponieważ wiadomo, że autonomia nauczyciela jest stanem umysłu, niezbędnym do kształtowania postaw autonomicznych u uczniów. Szkoda jednak, że w tym fragmencie zabrakło odniesienia do licznych polskich

badan na temat autonomii ucznia i nauczyciela. Habilitantka zupełnie pominęła książkę autorstwa prof. Weroniki Wilczyńskiej (UAM w Poznaniu), chociaż w bibliografii znajduje się odniesienie do książki przez tę Autorkę redagowanej. Brak też wzmianki o dwóch pracach zbiorowych na temat autonomii pod redakcją prof. Mirosława Pawlaka oraz o artykułach i monografiach niżej podpisanej. Autonomia w procesie uczenia się języka obcego jest przedmiotem badań nie tylko w świecie mówiącym wyłącznie po angielsku.

Oprócz pojęć takich jak afiliacja, przywiązanie i autonomia badanie empiryczne Autorki odnosi się także do aspektów ciągłości i nieciągłości (ang. *continuities* / *discontinuities*), opisanych w części 2.6. Ciągłość oznacza elementy stabilne, godne zaufania, które pomagają osiągnąć cel bez zahamowania. Nieciągłość oznacza przerwanie toku działania na skutek aktywności pewnych czynników negatywnych, np. zwątpienie czy ignorancja, niewiedza. Również te aspekty charakteryzują tożsamość nauczyciela języka obcego. Autorka słusznie utożsamia się z poglądem, że również doświadczenia negatywne mają znaczną wartość w kształtowaniu tożsamości nauczyciela, ponieważ prowokują do refleksji i zmian.

W ostatniej części rozdziału II Autorka monografii przedstawia dwa współczesne podejścia do kształtowania tożsamości nauczyciela, a mianowicie podejście Bonny Norton oraz teorię możliwych *ja* Markusa i Nuriusa. Podejścia te opisane są w relacji do proponowanej przez dr Werbińską struktury tożsamości nauczyciela języka (3ALTIF) na stronie 79. W schemacie 2-4 na stronie 79 pojawiły się błędy w druku: wszędzie powinno być *continuities* i *discontinuities*, a jest *continuitis* i *discontinuitis*. Także w części *Attachment* przy *discontinuities* powinny być litery D1, D2, itd., a są powtórzone C1, C2, itd.

Rozdział III prezentuje przegląd badań nad tożsamością nauczyciela języka obcego na świecie i w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem pionierskiej pracy Henryki Kwiatkowskiej z 2005 roku, z perspektywy analizy konwersacyjnej, krytycznej analizy dyskursu oraz analizy narracyjnej. Trzeba wspomnieć, że są to badania z pogranicza nauk humanistycznych i społecznych. Na przykład, analiza konwersacyjna (*conversation analysis*) jest metodą socjologiczną stosowaną w badaniach interakcji międzyludzkich. Pojęcia ciągłości i nieciągłości z kolei nie są obce psychologii pozytywnej. Przegląd badań został przygotowany z imponującą precyzją, a wszystkie części rozdziału, poświęcone w kolejności badaniom nad afiliacją nauczyciela, przywiązaniem oraz autonomią, zostały zakończone zestawieniami w tabelach, w których znajdziemy także rezultaty tych badań.

Pomimo licznych zalet części teoretycznej książki, pozostawia ona wrażenie niedosytu. Niektóre zagadnienia opracowano wystarczająco, a inne są zbyt mało pogłębione,

co starałam się wykazać w powyższym omówieniu. W tej części szczególnie brakuje mi pogłębionego odniesienia do takich zagadnień jak kształtowanie opinii, poglądów, postaw oraz teorii subiektywnych. Wszystko to ma niewątpliwy wpływ na formowanie tożsamości zawodowej nauczyciela. Jak wspomniano, część ta jest bardzo krótka, w porównaniu z częścią empiryczną. Nie wiemy, czy jest to celowy zabieg Autorki, żeby bardziej skoncentrować uwagę czytelnika na samym badaniu, czy też jest to przypadek.

Część empiryczną monografii rozpoczyna rozdział IV, gdzie Autorka prezentuje wybraną przez siebie metodę badawczą. Z uznaniem przyjął fakt, że dr Werbińska monitorowała kształtowanie tożsamości zawodowej tych samych osób w trakcie trzech lat studiów i pierwszego roku pracy. Z pewnością tak złożone zagadnienie jak stawanie się nauczycielem języka obcego zasługuje na badanie podłużne, co dr Werbińska wykazała w całej rozciągłości. Celem badania, oprócz obserwacji zmian zachodzących w profilu tożsamości zawodowej nauczycieli języka angielskiego, była także próba ustalenia zbiorczego obrazu tejże tożsamości, co mogłoby się przekładać na konkretne wskazówki dla autorów programów kształcenia nauczycieli języków obcych. Dr Werbińska prześledziła kształtowanie tożsamości zgodnie z przyjętym przez siebie schematem 3ALTIF, gdzie A oznaczają afiliację, przywiązanie i autonomię. Wśród nich uwzględnione zostały także dwa kolejne pojęcia: ciągłości i nieciągłości (str. 134). Badanie ma wręcz imponujący zakres. Autorce udało się prześledzić kształtowanie się tożsamości zawodowej u 95. studentów – przyszłych nauczycieli, o zmiennych losach zawodowych po ukończeniu 3 lat studiów.

W części 4.2 Habilitantka wyjaśnia swoje podejście metodologiczne, tzn. przedstawia definicję fenomenografii oraz analizy narracji (str. 136-140). Dowiadujemy się więc, że fenomenografia jest opisem znaczeń, które badane osoby nadają danemu zjawisku. Natomiast narracja jest ustnym opisem podsumowującym przeszłe doświadczenia w ujęciu chronologicznym (str. 139). Habilitantka rozróżniła cztery etapy swojej procedury badawczej. W pierwszym udział wzięli studenci I roku, po rozpoczęciu studiów na filologii angielskiej. Etap II to badanie studentów w trakcie przygotowania do zawodu, etap III – po praktykach pedagogicznych oraz etap IV – w trakcie pierwszego roku pracy. Badanie uzupełniono o wywiady z osobami o różnym przebiegu zawodowej historii. Każdy etap badania posiadał nieco inny cel i w związku z tym w każdym przypadku postawiono inne pytania badawcze. Autorka zastosowała szereg instrumentów, dzięki którym zebrała bardzo obszerne dane: pisemne i ustne wywiady, narracje, pamiętnik badacza, obserwacje i analizę planów lekcji. W każdym etapie badania pojawiają się narracje na temat metafor używanych do określenia zawodu nauczyciela. Dr Werbińska słusznie wychodzi z założenia, iż użycie

różnorodnych instrumentów gromadzenia danych (triangulacja) na temat osób biorących udział w badaniu, a także stworzenie atmosfery wzajemnego zaufania podczas 5 lat współpracy może wzmocnić obiektywizm analizy, a tym samym wiarygodność wyników.

Analiza danych obejmowała imponujący zakres materiału, czyli setki stron wywiadów, narracji, własnych dzienników. Dr Werbińska zdecydowała się na skrócenie transkrypcji poprzez eliminację powtórzeń i innych sformułowań nie wnoszących niczego nowego do poszczególnych wypowiedzi. Został wykonany ogrom pracy. Analiza fenomenograficzna danych jest przedstawiona w rozdziale V, a narracyjna – w rozdziale VI. Habilitantka nie zdołała jednak uniknąć użycia pierwszej osoby liczby pojedynczej w swoim raporcie z badań i widać, że jest przywiązana do badanych. W pewnym sensie nie może dziwić to, że wieloletnia współpraca z uczestnikami badania stworzyła między nią a studentami pewną więź osobistą, chociaż Habilitantka stara się zachować dystans. Autorka tej recenzji znalazła się w takiej samej sytuacji podczas wykonywania swojego własnego badania podłużnego w szkole, więc rozumie sytuację Habilitantki. Można mieć jednak obawę, że taka więź osobista mogła powodować presję na studentów, żeby realizowali plany badaczki, nawet wbrew własnym chęciom (str. 169).

Dokumenty z każdego etapu badania były analizowane w kontekście afiliacji, przywiązania i autonomii. Wszystkie kolejne etapy badania przedstawione zostały w taki sam sposób:

- poglądy i opinie sklasyfikowane w ramach afiliacji, m.in. interpretacja metafor,
- poglądy i opinie w ramach przywiązania (*attachment*) do pewnych postępowań w trakcie nauczania sprawności i podsystemów języka,
- opinie w ramach identyfikacji poglądów autonomicznych, np. podejmowania decyzji, użycia strategii uczenia się oraz budowania samo-świadomości.

W opisie poszczególnych etapów badania, w miarę rozwoju zawodowego przyszłych nauczycieli, znajdziemy różnice w opiniach, poglądach i interpretacjach. Podsumowane są one na końcu rozdziału piątego i jednocześnie takie podsumowanie zawiera odpowiedzi na pytania badawcze. Pojawiają się też graficzne interpretacje zebranych danych ze wskazaniem na obszary ciągłości i nieciągłości. Nie ujmując niczego takiemu podsumowaniu, uważam że byłoby jeszcze bardziej przejrzyste, gdyby najbardziej znaczące zmiany w rozwoju zawodowej tożsamości zostały zestawione w tabeli.

Rozdział VI ma inny charakter, a mianowicie przedstawia narracje 4 osób, które stanowią tym razem wgląd w indywidualny rozwój każdej jednostki. Zgodnie z zasadą kontrastu, osoby zostały tak dobrane, aby reprezentowały zupełnie odmienne ścieżki rozwoju

zawodowego. Dobór ten uważam za reprezentatywny, a dokonaną analizę danych otrzymanych z narracji – za prawidłowo wykonaną. Z obserwacji wyciągnięto cały zestaw wniosków, które mogą być wykorzystane do kształcenia nauczycieli języków obcych.

Część badawcza książki dr Werbińskiej jest solidnie opracowana, dobrze napisana i przede wszystkim – pożyteczna. Posiada ogromną wartość praktyczną, co jest wielką zasługą Habilitantki, która od lat z pasją zajmuje się edukacją nauczycieli.

Na uwagę zasługuje także 30-stronicowa bibliografia, której objętość wskazuje na duże odczytanie Autorki książki, zwłaszcza w obszarze tożsamości i tożsamości zawodowej.

2.2. Ocena innych osiągnięć naukowych Habilitantki

Dr Werbińska jest dla mnie przede wszystkim autorką czterech pozycji książkowych o tematyce związanej z rozwojem zawodowym nauczycieli języka angielskiego. Wcześniej już miałam okazję zapoznać się szczegółowo z dwiema książkami dr Werbińskiej (*Dylematy etyczne nauczycieli języków obcych* i *Developing into an Effective Polish Teacher of English*) i mam o nich bardzo dobre zdanie. Zwłaszcza tę pierwszą uważam za szczególnie cenną w edukacji przyszłych nauczycieli, wielokrotnie z niej korzystałam i wciąż korzystam. Opisano w niej zdarzenia krytyczne w zawodzie nauczyciela języka i sposoby reagowania na nie. Autorka zwraca w niej uwagę na rzadko podejmowane zagadnienie etyki zawodu oraz dylematy moralne, z którymi nauczyciel często musi się borykać, zwykle samotnie, bądź z niewielką pomocą starszych kolegów. Studenci przygotowujący się do zawodu nauczyciela reagują z zaciekawieniem na prezentowane w książce autentyczne sytuacje.

Habilitantka jest także autorką 19 samodzielnych artykułów, napisanych po obronie rozprawy doktorskiej, z których jeden opublikowany został w czasopiśmie z ministerialnej listy A, czyli mającym tzw. impact factor. Został on napisany na podstawie badań wykonanych w Jej pracy doktorskiej i prezentuje profil skutecznego nauczyciela języka angielskiego w Polsce. Jej liczne recenzje pozycji książkowych wskazują na duże zainteresowanie najnowszymi badaniami glottodydaktycznymi na świecie. Osiem z nich ukazało się w czasopiśmie *System*, wydawnictwa Elsevier, które również posiada impact factor. Dr Werbińska opublikowała także 28 rozdziałów w monografiach zbiorowych. Jest więc badaczką aktywną naukowo, publikuje zarówno w Polsce jak i za granicą, w obu językach. Podjęmowane przez Nią tematy badawcze oscylują wokół czterech głównych obszarów, ale wszystkie związane są z nauczycielem języka obcego: badanie przekonań i

teorii subiektywnych, zdarzenia krytyczne w pracy nauczyciela, biografie nauczycieli oraz konteksty pracy nauczyciela. W obszarze trzecim na szczególną uwagę zasługują dwa artykuły na temat biografii zawodowych emerytowanych nauczycieli. Jest to wyjątkowo rzadko podejmowany temat, a doświadczenia zawodowe takich osób mogą być bezcennym źródłem wiedzy na temat środowiska uczenia się, samych uczniów oraz kształtowania się poglądów i opinii nauczycieli w trakcie pracy zawodowej. Należy także wspomnieć, że jeszcze przed doktoratem dr Werbińska opublikowała 5 artykułów praktycznych w czasopiśmie dla nauczycieli, m.in. *Języki obce w szkole*. Analiza publikacji Habilitantki wskazuje na konsekwentny rozwój Jej zainteresowań badawczych, który w rezultacie doprowadził do powstania Jej głównego osiągnięcia naukowego.

Habilitantka brała również aktywny udział w 47 konferencjach naukowych. Na sześciu z nich, w tym jednej zagranicznej, wygłosiła referaty plenarne na zaproszenie organizatorów. Konferencje, na których wygłaszała referaty, organizowane były najczęściej w Polsce, ale były to w większości konferencje międzynarodowe z językiem angielskim jako medium przekazu informacji. Tematyka referatów konsekwentnie dotyczyła różnych aspektów zawodu nauczyciela, profilu nauczyciela efektywnego, aż wreszcie – jego tożsamości zawodowej.

W ocenie działalności naukowej dr Werbińskiej nie można pominąć prac redakcyjnych oraz recenzji artykułów naukowych. Była współredaktorem dwóch tomów zbiorowych opublikowanych w latach 2007 i 2010 w wydawnictwie Akademii Pomorskiej. Recenzowała artykuły naukowe dla *Hacettepe Journal of Education* (lista A), dla *Neofilologa* (lista B) oraz dla *Studies in Second Language Learning and Teaching* (lista ERIH+).

Jej dalsze plany naukowe skupiają się na etnografii, na temat której przedstawiła referat podczas konferencji PTN w Olsztynie. Miałam przyjemność tego referatu wysłuchać i uważam, że jest to ciekawe podejście do refleksji nauczyciela, wykorzystujące różnorodność poglądów na te same zjawiska i zdarzenia. Uważam, że dr Werbińska jest naukowcem obiecującym i wiele jeszcze będzie miała do powiedzenia.

3. Ocena osiągnięć naukowych niezależnie od obszarów wiedzy

Zakres badania dr Werbińskiej, opisanego w Jej książce *The Formation of Language Teacher Professional Identity* wykracza poza obszar glottodydaktyki. Jak sama Autorka informuje, fenomenografia jako narzędzie badawcze jest stosowana przede wszystkim w socjologii, a

analiza narracji – w psychologii, czyli ogólnie w naukach społecznych. Sama glottodydaktyka pozostaje przecież na pograniczu nauk humanistycznych i społecznych, ponieważ jej przedmiotem badań są uwarunkowania sukcesu (aspekt społeczny) w uczeniu się języka obcego (aspekt językoznawczy). Habilitantka ze znajomością rzeczy korzysta z różnorodnych technik gromadzenia danych oraz potrafi sprawnie przeprowadzić analizę zarówno ilościową jak i jakościową, co udowadnia w swoich licznych publikacjach.

Poprzez branie udziału w konferencjach naukowych i wygłaszanie referatów, Habilitantka potrafi dzielić się swoimi osiągnięciami ze społecznością akademicką, także międzynarodową. Jednocześnie, publikując swoje badania w czasopismach zagranicznych, dr Werbińska popularyzuje polską myśl naukową i doświadczenia w uczeniu i nauczaniu języka obcego w środowisku formalnym. Jej udział w projektach zagranicznych, wspieranych przez fundusze unijne, wskazuje na dużą aktywność w sferze nauki i praktyki. Badania dr Werbińskiej mają zawsze duży wymiar praktyczny i ich rezultaty mogą być stosowane w kształceniu nauczycieli języków obcych. Nie uprawia więc ona nauki dla samej nauki, ale widzi konieczność przełożenia teorii na praktykę.

4. Ocena osiągnięć Habilitantki w zakresie dorobku dydaktycznego, organizacyjnego oraz współpracy międzynarodowej.

W tym zakresie najbardziej znaczący staje się udział dr Werbińskiej w międzynarodowych projektach badawczych. Pierwszym z nich był program unijny Sokrates Arion w Dublinie w 1998 roku, podczas którego brała udział w zapoznawaniu się z systemem edukacji w Irlandii. Kolejna edycja programu Sokrates Arion, w której Habilitantka brała udział, miała na celu badanie procesu uczenia się w szkołach Walijskich (Aberystwyth, 2007). Brała także udział w dwóch projektach w ramach europejskiego programu Grundtwig w latach 2007 – 2011. Był to program badawczy skoncentrowany na edukacji osób dorosłych. Dr Werbińska pomagała gromadzić dane ankietowe i opracowywać wyniki podczas pięciu spotkań roboczych w różnych krajach.

Od 2016 roku jest kierownikiem polskiej sekcji kolejnego projektu międzynarodowego we współpracy z uniwersytetami w Turcji i Portugalii. Projekt ten poświęcony jest wpływowi różnych kontekstów zawodowych na pracę nauczycieli języka angielskiego, a więc jest to studium porównawcze.

Inna współpraca międzynarodowa obejmowała staże zagraniczne w Uniwersytecie Hacettepe w Ankarze oraz w Uniwersytecie Masaryka w Brnie.

Dr Werbińska jest czynnie zaangażowana w kształcenie i doskonalenie nauczycieli w swoim mieście i regionie. Prowadziła warsztaty oraz sieci współpracy i wspomaganie nauczycieli, konferencje dla nauczycieli, kursy językowe i warsztaty dla dzieci i młodzieży, za co trzykrotnie otrzymała nagrodę Dyrektora Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Od 2001 roku przewodniczy zespołowi egzaminatorów próbnej matury z języka angielskiego, a także od 2002 roku jest ekspertem Ministerstwa Edukacji Narodowej ds. awansu zawodowego nauczycieli. W roku 2016 i 2017 była członkiem jury konkursów językowych dla młodzieży gimnazjalnej. Jak widać, dr Werbińska nieustrudzenie wykorzystuje swoje zainteresowania naukowe związane z zawodem nauczyciela do czynnego kształcenia i doskonalenia tej grupy zawodowej.

Dr Werbińska była i jest członkiem kilku krajowych towarzystw naukowych. W latach 1998-2011 była członkiem Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych. Od 2006 roku jest członkiem Polskiego Towarzystwa Neofilologicznego, a od 2016 roku – członkiem jego Zarządu. Od 2006 roku jest członkiem Towarzystwa *Tertium*, a od 2011 roku – Polskiego Towarzystwa Lingwistyki Stosowanej.

Całość prowadzonej przez Habilitantkę działalności badawczej, dydaktycznej i organizacyjnej wskazuje na Jej dużą aktywność i autentyczne zaangażowanie. Pomimo pewnych uwag krytycznych, zwłaszcza dotyczących części teoretycznej książki, uważam że stanowi ona znaczące osiągnięcie w badaniach glottodydaktycznych w Polsce, ze względu na rzetelne i wyczerpujące opracowanie zagadnienia kształtowania się tożsamości nauczyciela języka obcego. Bardzo wysoko oceniam także inne publikacje dr Werbińskiej oraz Jej udział w polskich i międzynarodowych projektach oraz w licznych konferencjach naukowych w Polsce i za granicą.

5. Konkluzja

W oparciu o dokonaną analizę głównego osiągnięcia naukowego oraz całości dorobku dr Doroty Werbińskiej uważam, że jej osiągnięcia badawcze świadczą o znacznym wkładzie Kandydatki do rozwoju aktualnej wiedzy lingwistycznej i glottodydaktycznej, a tym samym stanowią, wraz z pozostałym dorobkiem dydaktycznym i organizacyjnym, wystarczającą

podstawę do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo. **Moja opinia jest pozytywna, wnoszę zatem o dopuszczenie dr Doroty Werbińskiej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.**

Wrocław, dnia 15 listopada 2017 roku

